

Nincs új a nap alatt

Szöveg: Farkas Anita

Történelmi regényt olvasni gyakran akkor is nehéz, ha egyébként a cselekmény fordulatos, s a gördülékeny stílusra, az étellel teli, színes karakterek felvonultatására és az autentikusságra sem lehet panasz. Ennek oka legtöbbször az, hogy hiányoznak a megfelelő ismeretek, a lábjegyzetek közt vagy a függelékben való böngészés pedig folyton megakasztja a lendületet, elveszi a kedvet a továbbhaladástól.

Bár magyarázó függelék itt is van, Bene Zoltán regénye szerencsére kivétel a fentiek alól, és azok számára is élvezetes, könnyen követhető, akik kevésbé mozognak otthonosan a 14. századi Európában. A Károly Róbert és Nagy Lajos uralkodásának idején játszódó mű központi alakja ugyan egy fiktív személy, Szórád Lőrinc, a sztori keretét a valóság adja – a könyv a kutatásokkal együtt több mint tíz éven át készült. A Szeged melletti Szórádról származó fiatalember, aki előbb az 1330-as Záh Felicián-féle merényletben Károly Róbert és családja megmentője, majd a királyi kíséret és a nápolyi udvar tagja lesz, hiába kitalált figura, éppen az ő izgalmas, a belső, lelki tusák irányából felrajzolt alakja emeli meg a történetet annyira, hogy az olvasó is gond nélkül sodródjon vele e csel-szövésekkel, árulásokkal teli világban. Amit ráadásul egy véres esemény szel ketté: az 1345-ös aversai merényletben máig tisztázatlan körülmények közt meggyilkolták Károly Róbert fiát, az akkor már nápolyi király Andrást, testvére, Nagy Lajos pedig kegyetlen bosszúhadjáratot indított, amit – sajnos ez ma már nekünk is érthető valamelyest – csak tetézt az időközben kitörő pestisjárvány összes borzalma.

Nem véletlen tehát, hogy Bene Zoltán ezt a korszakot választotta díszletül, amely nem csupán egy ember, egy nemzet vagy egy kontinens életének lehet színes, mozgalmas háttere, átmeneti jellege révén egyszerre szól a babonákkal és hiedelmekkel teli „sötét” középkorról és a lassú vajúdás után megszülető reneszánszról mint az új világrend előszobájáról. És áttételesen az azóta eltelt rengeteg esztendőről, mert ahogyan a szerző maga fogalmazott egy, a *BárkaOnline.hu*-n olvasható interjúban: „nemcsak a középkort zárja le a reneszánsz, hanem egy sok évezredes viszonyrendszert is az ember és a világmindenség között, azt a felfogást, az életnek azt a módját, miszerint az ember egy teremtett világ ura, de gondozója is. A reneszánszban és az újkorban deszakralizáció megy végbe, amelynek során az ember megszűnik teremtmény lenni, s bár a szakralist (transzcendenst) néhány évszázad alatt fölváltó tudományos világnézet szerint az ember természeti lény, paradox módon egyre jobban kiszakad a természetből is.”

Ily módon értelmezve az *Isten, ítélet* már nem is feltétlenül csak történelmi vagy kalandregény, hanem a már-már filmszerűen pergő cselekménnyel párhuzamosan végigvitt filozófiai kérdésfelvetés-sorozat is Teremtőről, sorsról, az eleve elrendeltség és a szabad akarat közt feszülő örök ellentétről. Ezt Lőrinc tépelődő természete példázza leginkább, aki mellett csaknem ugyanolyan súllyal jelennek meg a női szereplők, különösen a csodálatos szépségű és illatú nápolyi végzet asszonya, a kurtizán-kém Esta. Szórád e kavardásban akár a fogódzóit vesztett, ám utánuk áhítózó mai ember tükre is lehetne. Kezet fogva kései utódjával, Bene 2018-ban megjelent disztópiájának, az *Áramszünetnek* az elbeszélőjével, Czeredi Hunor Gáborral. Annál inkább is, mert a 2040-ben játszódó, az *Isten, ítéletnél* jóval kevésbé kidolgozott, de gondolatkísérletnek figyelemre méltó posztapokaliptikus sci-fiben ugyanígy a megszokott világ és a benne jól vagy rosszul működő, de legalább még létező emberi közösségek szétesése áll a közép-pontban – nincs új a nap alatt. ■

Bene Zoltán: Isten, ítélet. Kortárs, 2020

Bene Zoltán 1973-ban született Kecskeméten. Szegedi író, kultúraszervező. Prózai írásai 2001 óta jelennek meg irodalmi folyóiratokban, azóta több írása is elismerést kapott, többek között Liget-ajándékot, illetve az év könyvének járó szegedi díjat. Volt a SzegediLap kulturális portál szerkesztője, jelenleg a Pannon Tükör és az Irodalmi Jelen prózarovat-vezetője, valamint a Szeged várostörténeti és kulturális folyóirat szerkesztője. Főbb művei: Fekete föld – Az egyiptomi Amenemhát története a Krisztus előtti 592–520. közötti évekből, ahogyan azt ő maga előadja (2001), Év-könyv – Nagyszegi történetek (2007), Továbbmondott történetek (2011), Kurta élet (2014), Az érdemes, nemes Rózsasándor kalandjai (2016), Áramszünet (2018)